

STOP przemocy!

Przemoc wobec osób nieneurotypowych

Neuroatypowość lub nieneurotypowość to terminy określające osoby, których mózg funkcjonuje inaczej niż przeciętnie. Osoby neuroatypowe mogą mieć trudności z rozumieniem i reagowaniem na bodźce sensoryczne, trudności z komunikacją i nawiązywaniem relacji z innymi, trudności z koncentracją i wykonywaniem zadań. Neuroatypowość to szerokie pojęcie, które obejmuje wiele różnych zaburzeń i stanów. Osoby neuroatypowe mogą doświadczać stanów i przeżyć utrudniających im funkcjonowanie w codziennym życiu. Do neuroatypowości można zaliczać między innymi autyzm, ADHD, zespół Tourette'a, zespół Aspergera, zaburzenia integracji sensorycznej.

Już w jednym z pierwszym badań nad związkiem niepełnosprawności z doświadczaniem przemocy stwierdzono, że dzieci z zaburzeniami rozwoju są krzywdzone 1,7 razy częściej niż dzieci rozwijające się prawidłowo. Jednak nowsze badania wskazują, że zjawisko to jest znacznie częstsze, a niepełnosprawność stanowi czynnik ryzyka dla doświadczania przemocy. To z kolei może odgrywać istotną rolę w powstawaniu zaburzeń zachowania. Dlaczego tak się dzieje? Otóż pozornie brak stygmatów w wyglądzie może korzystnie wpływać na doświadczenia osób z zaburzeniami rozwoju, płynące z kontaktów społecznych. W rzeczywistości jednak wiążą się z nim nadmierne oczekiwania otoczenia, całkowite niezrozumienie problemów, a nawet zupełne ich negowanie. W szczególnie trudnej sytuacji mogą się znajdować wysoko funkcjonujące osoby w spektrum autyzmu, w tym osoby zespołem Aspergera. Z uwagi na specyficzny i całościowy charakter trudności rozwojowych, autyzm należy z pewnością do zaburzeń, w odniesieniu do których ryzyko doświadczania przemocy lub zaniedbania jest szczególnie duże. Jak pisze E. Pisula: „Dzieci z autyzmem są w szczególny sposób narażone na przemoc i zaniedbanie. Zakres ich trudności w porozumiewaniu się, problemy z tworzeniem relacji społecznych oraz rozumieniem intencji i przyczyn zachowania innych ludzi znacznie ograniczają możliwości uniknięcia traumatycznych przeżyć.” Jakiego rodzaju przemocy doświadczają osoby neuroatypowe? Można do nich zaliczyć np. stosowanie fizycznych ograniczeń, naruszanie potrzeby prywatności i intymności, stosowanie niesprawdzonych metod terapii, ograniczanie kontaktów społecznych, dyskryminację w różnych sytuacjach społecznych.

Badania C. M. Kerns i jej zespołu pozwoliły zidentyfikować źródła traumy z perspektywy osób z autyzmem w różnym wieku oraz ich opiekunów. Wyniki pozwoliły ustalić szerszy zakres traumatycznych stresorów doświadczanych przez osoby autystyczne oraz dostarczyły danych, pozwalających lepiej zrozumieć zależność pomiędzy cechami wynikającymi z autyzmu a podatnością na traumatyczne zranienia. Są to np. bariery komunikacyjne, naiwność społeczna i pragnienie akceptacji społecznej (które zwiększają podatność dziecka na manipulację) oraz wrażliwość na bodźce sensoryczne i nowe doświadczenia. Z kolei kluczowymi źródłami traumy okazały się: wykluczenie społeczne i marginalizacja, a także różne formy społecznego uwięzienia; wszystkie te doświadczenia wiązano z negatywnymi skutkami psychologicznymi i fizycznymi. Wymieniano również doświadczenia będące wynikiem niedopasowania. Z kolei inne badania wskazują, że w podgrupie osób z autyzmem istnieje o wiele większe narażenie na niekorzystne doświadczenia z dzieciństwa, uważane za źródło traumatycznego stresu niż w reszcie populacji. Innymi słowy – dzieci autystyczne doświadczają tych przeciwności więcej oraz częściej niż nieautystyczne dzieci należące do tej samej populacji. Wiedza na temat specyfiki neurodiversności oraz rozpoznawanie potrzeb osób neurodywergentnych stanowią wyzwanie. Nie budzi jednak wątpliwości, że jest to droga do zapewnienia im akceptacji i ochrony przed przemocą.

dr hab. Magdalena Szafranek, prof. UW

Tekst powstał w ramach bezpłatnej ogólnopolskiej kampanii edukacyjnej „Przeciwdziałanie przemocy domowej” realizowanej w sezonie 2025/2026 przez Fundację Instytut Nowej Kultury, www.instytutnowejkultury.pl

STOP ! PRZEMOCY !

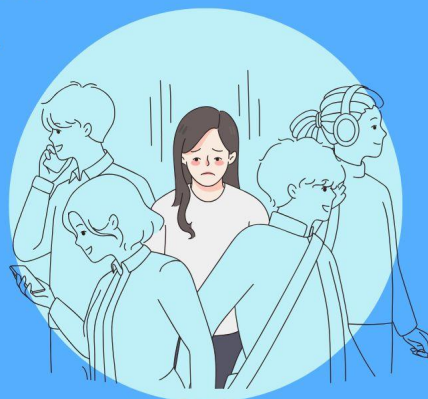
ogólnopolska kampania edukacyjna

Przemoc wobec osób z niepełnosprawnościami

Przemoc wobec osób nieneurotypowych
ma wiele form i dotyka każdego wieku.
Każda z nich wymaga reakcji.
Udzielana pomoc musi uwzględniać
szczególne potrzeby tych osób.

STOP!
PRZEMOCY
ogólnopolska kampania edukacyjna

Pliki do pobrania:

- [Przemoc wobec osób nieneurotypowych - 0.05 Mb](#)